

פרשת ויגש - הכוח לצמוח ולהשתנות

ויגש יהודה - למה יהודה?

1. בראשית פרק מד פסוק יח

וַיֵּשֶׁב אֱלִי וְהִוּדָה וַיֹּאמְרוּ בִּי אֲרָזִי וְדָבָר זָא עֲבָדְךָ דָּבָר בְּאֲזִי אֲרָזִי וְאֵל יוֹר אֲפָרָה בְּעֲבָדְךָ כִּי כְמוֹךָ כִּפְרָעָה:
כלי יקר

לפי שכבר אמרו לו האחים האלקים מצא עוון עבדיך, רוצה לומר מצא לו בעל חוב מקום לגבות את חובו, ורמזו לו שכל זה עלילות דברים הוא והאלקים אנה לידם כל הקורות הללו מחמת עוון אחר שעשו, והוא מה שעשו לאחיהם יוסף כמו שאמרו אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו', ועל אותו עוון אמר יהודה כמתודה על חטאיו ואמר בי אדוני, אותו עוון אחר אשר אנו חושבים שהוא סיבב לנו כל הקורות תלוי בי יותר מבכל אחי, על כן אני מוכרח ליכנס בעובי הקורה ולדבר בפניך יותר מכולם

2. בראשית פרק לח פסוק א

וַיְהִי בַעֲתָה הַהִוא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֲזוּזֵי וַיֵּט עַד אִישׁ עַד־לְבָבוֹ וַיִּטְמוּ זִיקָה:
רש"י

(א) ויהי צעת ההוא - למה נסמכה פרשה זו ללחן, והפסיק בפרשתו של יוסף, ללמד שהוידוהו אחיו מגדולתו כשכחו צרכת אביהם, אמרו אהה אמת למכרו, אלו אמת להשיבו היינו שומעים לך:

3. בראשית פרק מד, לב-לג

(לב) כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת הַנֶּזֶר מֵעַם אֲבִי לְאֹמֶר אִם לֹא אֲבִיאֲנִי אֲלֶיךָ וְזִיקָתִי לְאֲבִי כָל הַיָּמִים:
רש"י

(לג) כי עבדך ערב את הנער - ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי, הם כולם מזנוח, אבל אני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות:

"המלכים נועדו זה יהודה ויוסף"

4. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת ויגש פרשה צ

כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו (תהלים מח ה), כי הנה המלכים נועדו זה יהודה ויוסף, עברו יחדו זה נתמלא עברה על זה, וזה נתמלא עברה על זה, המה ראו כן תמהו, ויתמהו האנשים איש אל רעהו, נבהלו נחפזו, ולא יכלו אחיו לענות אתו וגוי רעה אחזתם שם חיל כיולדה אילו השבטים, אמרו מלכים מדיינים אילו עם אילו אנו מה אכפת לנו, יאי למלך מדיין עם מלך ויגש אילו יהודה וגוי

5. שפתי חיים בראשית עמוד תעא

חז"ל מתארים את המפגש בין שני המלכים, מאבק קוטבי, וכיוח בין שני קצוות של מלכות ישראל, מלכות יהודה ששורשו מלאה ומלכות יוסף ששורשו מרחל. את שתי המלכויות האלו אנתנו רואים אותן לכל אורך בדרי ימי ישראל, פעם היו יחד ופעם אחד נגד השני. ודאי שהשורשים לכל חילוקי המלכויות היו כבר בראשית, בתחילת יצירתם אצל האמהות.

בחינת יוסף - צדיק מעיקרו

6. שמות פרק א פסוק ה

וַיְהִי כֹל־נֶפֶשׁ יִצְחָק יִרְרָה וַיִּקְרָב עִבְעָיִם נֶפֶשׁ וַיִּוֹסֵף הָיָה בְּמִצְרַיִם:
רש"י

(ה) ויוסף היה במצרים - והלא הוא וצניו היו בכלל שבטים, ומה צא ללמדנו, וכי לא היינו יודעים שהוא היה במצרים, אלא להודיע לנו על יוסף, הוא יוסף הרועה את לאן אציו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בלחן:

7. בראשית פרק מה, ד-ה

(ד) וַיֹּאמְרוּ יוֹסֵף אֶל־אֲזוּזֵי וַיֵּשֶׁב אֱלִי וַיֹּאמְרוּ אֲנִי יוֹסֵף אֲזוּזֵיכֶם אֲשֶׁר מִצְרַתֶּם אֲתִי מִצְרַתֶּם: (ה) וַעֲתָה אֵל תַּעֲבֹדוּ וְאֵל יוֹר בְּעֲבָדְכֶם כִּי מִצְרַתֶּם אֲתִי הַנֶּה כִּי לְבִזְיוֹנִי שִׁלְחוּנִי אֲלֵיכֶם לְפָנֵיכֶם:
רשב"ם

(ה) כי למחיה שלחתי - הקדוש ברוך הוא עשה כל זאת לטובתכם:

8. רש"י הירש בראשית פרק מה פסוק ה

ואל יחר בעיניכם. בדרך כלל "חרה ל -". סמיכות זו של "חרה": מצב נפשי ו"עיניים": שיפוט השכל - מצוי רק בשלילה כאן ולעיל לא, לה, ומביעה בשני הפסוקים, כי הדבר ה"חורה" לנפש, יראה באור אחר ל"עיניים", תוך ראיית השכל. אינני יכול לכופ על רגשותיכם שלא יחר לכם; שכן עוול הוא עוול, הרגש הוא מוצדק. אך שכלכם ימתיק גם הכרה זו, כאשר תלמדו לראות את הדברים "בעינים אחרות", כפי שהוא הורגל כבר מזמן לראות את הכל באור אחר

9. דעת תורה בראשית עמוד רנח

זהו כל העניין אצל יוסף אשר אמר לאחיו אל תעצבו כי למחיה שלחתי אלוקים לפניכם, ולא כמו שאנו סבורים על פי השגת שכלנו, שהוא רק עניין של הרגעה והשקטה, אשר אחר רחמן מתחסד עם אחיו שגמלוהו רעה, והם עכשיו במצב מרוגז מאד והוא מטיב עמהם ומרגיעם לאמור: אין דבר, ובפרט שאני גם הרווחתי מכל המעשה, לא כן הוא רוח התורה, לא כלשון בני אדם לשון התורה, לולא הזדון של המצרים אשר חשבו להכרית את בני ישראל מן העולם, לא היה ראוי לבוא עליהם שום עונש, כי פשוט ממש, כי לא הם העושים כלום וכלום כי האלוקים עשה, האלוקים אנה לידם, הוא אמר ויהי, ... והוא מה שאמר יוסף, ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלוקים, והוא כפשוטו ממש, כי כל המעשה נעשה בלעד, אין להם שום יד בדבר ...

10. בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת מקץ פרשה צ

ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אתך וגוי ויסר פרעה את טבעתו ר' יודן בשי' ר' בנימין בר לוי יוסף משלו נתנו לו, פה שלא נשק בעבירה ועל פיך ישק כל עמי (בראשית מא מ), צואר שלא דבק בעבירה וישם רביד הזהב על צוארו, ידיים שלא משמשו בעבירה ויתן אותה על יד יוסף, גוף שלא דבק בעבירה וילבש אותו בגדי שש, רגלים שלא פסעו לעבירה יפסעו לקרוכין וירכב אותו במרכבת המשנה וגוי, מחשבה שלא היררה אחר עבירה תבוא ותיקרא חכמה ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ורך בשנים

11. בראשית פרק לט, ז

(ז) וַיְהִי אֲזוֹר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אִשְׁתׁ אֲרָזִי אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שִׁכְבָּה עִמִּי:
רבינו בחיי

ובמדרש: כיון שראה יוסף את עצמו בטובה הזאת, התחיל לאכול ולשתות, והיה מסלטל בשער, ואמר: ברוך המקום שהשכיחני מבית אבי. אמר לו הקדוש ברוך הוא: אביך מתאבל עליך ואתה מסלטל בשערך, הרי אדונתך מזדווגת לך ומצירה לך

12. מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וישב פרק לט

ויהי אחר הדברים וגוי. הרהורי דברים היו שם, אמר יוסף אבא נתנסה, זקני נתנסה, אני איני מתנסה, אמר לו הקדוש ברוך הוא אני אנסה אותך יותר מהם, מיד: ותאמר שכבה עמי. ארורים הם הרשעים, להלן הוא אומר ופרשת כנפיך על אמתך (רות ג ט), לשון צנועה, אבל בזו נאמר בה שכיבה כבהמה:

בחינת יהודה - בעל תשובה

13. בראשית פרק לו, כו-כז

(כו) וַיֹּאמְרוּ יְהוּדָה אֶל־אֲזוּזֵי מִה נַּעֲשֶׂה כִּי נִהְרָג אֶת אֲזוּזֵינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דָּמוֹ: (כז) לָכוּ וְנִמְכְּרֵנוּ לַיִּשְׁמֵאֵלִים וְיִרְדּוּ אֵל תְּהִי בּוֹ כִּי אֲזוּזֵנוּ בְּיָרְדֵנוּ הוּא וַיִּשְׁלַמְנוּ אֲזוּזֵי:

14. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ו עמוד ב

רבי מאיר אומר: לא נאמר בוצע אלא כנגד יהודה (שהיה לו לומר: נחזינו לאבינו, אחי שהיו דכינו נשמעין לאחינו), שנאמר ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו, וכל המברך את יהודה - הרי זה מנאיין, ועל זה נאמר: ובצע ברך נאיין ה'.

22. בראשית פרק מו, כח

(כ"ח) וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו וַיִּשְׁתָּחֶוּ וַיִּבְאוּ אֶרְצָה מִצְרָיִם רַש"י

ומלכך אגדה להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד שמסס תלמי הוראה:

23. עבודת אברהם חלק א עמוד רכב

ויש להתבונן למה בחר דוקא ביהודה לשליחות זו ומדוע לא היה יוסף ראוי להוראה הרי מסר לו יעקב כל מה שלמד בישיבת שם ועבר .... והביאור בזה הוא כי יהודה ויוסף הם כנגד שתי דרגות בעבודת השי"ת, שדרך יוסף היא בבחינת צדיק יסוד עולם והוא צדיק שנוהר לא להכשל בעבירה מימיו, ומעלתו בזה שמעולם לא חטא לפני הקב"ה, והבחינה השנייה היא בחינת יהודה שזו בחינת הצדיק שנכשל בעבירה שמזה גופא הוא מגיע לדרגת ביטול נפלאה מאד, מה שלא שייך אצל צדיק בבחינת יוסף, כאומרם במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד ...

25. שייג ושיח חלק א עמוד 115

פרשות וישב- מקץ- ויגש- ויחי הן הרצף הסיפורי הארוך ביותר. גיבורן המובהק הוא יוסף. הסיפור מתחיל בו ונגמר בו. אנחנו רואים אותו ילד שאביו אוהב ואף מפנק; נער חולמני המרגיז את אחיו; עבד ואז אסיר, במצרים; ולפתע - דמות השנייה בעוצמתה באימפריה הגדולה בעולם העתיק. בכל שלב ושלב הסיפור חג סביבו וסביב השפעתו על אחרים. יוסף מושל בשליש השלישי של חומש בראשית ומטיל את צלו על כל היתר. כבר בתחילת הסיפור ניכר כי הוא נועד לגדולות. אלא שההיסטוריה פנתה לכיוון אחר. כחלוף הדורות התחוויר כי אח אחר טבע חותם בעם היהודי, האח שהעם היהודי נושא את שמו ... יהודה אם כן הוא שבטווח הארוך נתן לעם את זהותו, הוא שהעמיד את בית דוד, בית המלוכה שממנו עתיד גם לבוא משיח. למה יהודה ולא יוסף? ... יהודה הוא בעל תשובה, הראשון בתורה. יוסף, לעומת זאת, ידוע בכינוי "יוסף הצדיק". יוסף הצדיק היה משנה למלך מצרים, אך יהודה בעל תשובה נעשה אביהם של מלכי ישראל. במקום שיהודה בעל התשובה עומד היום, אפילו יוסף הצדיק הגמור אינו עומד. אכן, יהיה אדם גדול ככל שיהיה במידותיו ובסגולותיו, עדיין גדול ממנו יהיה האדם המסוגל לצמיחה ולשינוי. זו כוחה של תשובה!!

25. אורות התשובה פרק יד לו

כשאדם רוצה להיות דוקא צדיק גמור, קשה לו להיות בעל תשובה. על כן ראוי לו לאדם, שתמיד ישים אל לבו את השאיפה להיות בעל תשובה שקוע ברעיון התשובה ושואף להתגשמות המעשית, ואז תוכל תשובתו להרים אותו למעלה, עד מדת צדיקים גמורים, ולמעלה מזה.

מידת בניה של רחל אינה הנהגה לכלל

26. תלמוד בבלי מסכת יומא דף כב עמוד ב

בן שנה שאול במלכו. אמר רב הונא: כבן שנה, שלא טעם טעם חמא.

27. תלמוד בבלי מסכת יומא דף כב עמוד ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול - מפני שלא היה בו שום דופי. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוודק: אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו - אומרין לו: הוור לאחורייך.

28. תלמוד בבלי מסכת יומא דף כב עמוד ב

כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סיעיה; שאול באחת - ועלתה לו, דוד בשתים - ולא עלתה לו. שאול באחת מאי היא - מעשה דאנג, והא איכא מעשה דנוב עיר הכהנים! - אמעשה דאנג כתיב נחמתי כי המלכתי את שאול למלך. דוד בשתים, מאי ניהו - דאורייה ודהסתה

29. שפתי חיים בראשית עמוד תעז

מלכות יוסף - שאול זו היתה מלכות של לב זך וטהור, מכח עבודה עצמית זכה להיות צדיק מעיקרו, כבן שנה בלא חטא, שהלב לא היה זקוק לקבל את הדרכת השכל, כי הלב מכח עצמו הגיע לאמת, לכן מלכות יוסף היא בחינה של "לב", כי זיכך הלב אין זה מתנה מלעילא אלא מכח עבודת האדם. אולם מדרגה גבוהה זו היא לא מדרגה תמידית וגם לא דרך עבודה לרבים, כי 'מלכות שאין בה דופי' לא יכולה לעמוד לאורך זמן, אי אפשר לעמוד תמיד במדרגה כה גבוהה שהלב יישאר זך נקי וטהור.

15. בראשית פרק לח פסוק א

וְהָיָה בַּעַתְּ הַהוּא וַיְרֵד יְהוּדָה מֵאֵת אֶזְוִי וַיֵּט עַד אִישׁ עַד־לְמִי וַיִּשְׁמוּ זִוְרָה: רש"י

למה נסמכה פרשה זו לכאן, והפסיק בפרשתו של יוסף, ללמד שהוריו לא היו מגדולתו כשראו בצרתי אציהם, אמרו אתה אמת למכרו, אלו אמת להשיבו היינו שומעים לך:

16. בראשית פרק מד, יח

(יח) וַיֵּשֶׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדִבֶר נָא עִבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי וְאֶל יוֹזֵר אֶפְרַיִם בְּעִבְדְּךָ כִּי כְמוֹךָ כִּפְרַעְתָּ: ... (כ"ג) וְעַתָּה יֵשֶׁב נָא עִבְדְּךָ תְּנוֹת הַנְּעָר עִבְדֵי לֹאֲדֹנָי וְהַנְּעָר יַעַל עִם אֶזְוִי: (כ"ד) כִּי אִיךָ אֶעֱלֶה אֶל אָבִי וְהַנְּעָר אֵינְנִי אֲחִי בֶן אֶרְצָה בְּרַע אֲשֶׁר יִבְצֵא אֶת אָבִי:

כלי יקר בראשית פרק מד פסוק יח

הטעם השני הוא (למה דוקא יהודה ניגש ליוסף), לפי שרצה לומר ישב נא עבדך עבד תחת הנער וגו', ויטעון עליו המושל למה יצא החייב זכאי והזכאי יצא חייב ליכנס בעול העבדות חנם, על כן אמר בי אדוני באמת שאותו עוון הגורם לכולם שיהיו עבדים תלוי בי יותר מבכולם על כן דין הוא שעונש העבדות הנפסק על בנימין יחול עלי, והאמת כן הוא כי הוא גרם שלעבד נמכר יוסף, אבל לשאר אחיו אין האשמה גדולה כל כך, וכל שכן בנימין שאין לו חלק כלל באותו עוון:

17. בראשית פרק לח פסוק כו

וַיִּכַר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר עֲדָרְקָה בְּמִנְיָ כִּי עַל כֵּן לֹא זָתַתִּיהָ לְשִׁלְתָּהּ בְּנֵי וְלֹא יִסַּף עוֹד לְךָ יַעֲקֹב:

דעת זקנים

(כו) ויאמר לדקה ממני. לא כמדת הקדוש כדוך הוא מדת נשך וסא אדם בא לפני הדיין אס הוא מודה בפשעו הורגו אכל הקדוש כדוך הוא ומודה ועוזב ירוחס. ומיד שקאה לרובן שיהודה הודה עמד הוא והודה על כלכל יצועי אכיו.

18. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קז עמוד א

אמר רב יהודה אמר רב: לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון, שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל. אמר לפניו: רבונו של עולם, מפני מה אומרים, אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב ואין אומרים אלקי דוד? - אמר: אינהו מינסו לי, ואת לא מינסית לי, אמר לפניו: רבונו של עולם, בחנני ונסני. שנאמר בחנני ה' ונסני וגו

19. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ד עמוד ב

והיינו דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי: לא דוד ראוי לאותו מעשה, ולא ישראל ראוי לאותו מעשה; לא דוד ראוי לאותו מעשה, דכתיב: ולבי חלל בקרבני, ולא ישראל ראוי לאותו מעשה, דכתיב: מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים, אלא למה עשו? לומר לך, שאם חטא יהוד - אומרים לו: כלך אצל יהוד, ואם חטא צבור - אומרים לו: כלך - מסורת הש"ס: נלהו לכון - אצל צבור

היתרון של בחינת יהודה על בחינת יוסף

20. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לז עמוד ב

דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: שלום שלום לרחוק ולקרוב. לרחוק ברישא והדר לקרוב רבי יוחנן אמר לך: מאי רחוק - שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא, ומאי קרוב - שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו השתא.

21. רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ז

ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העוונות והחטאות שעשה, אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו, אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו, כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם.

מתאבל עליך ואתה מסלסל בשערך, הרי אדונתך מזדווגת לך ומצירה לך". לכאורה יש כאן תיאור של בחור חתיך שמתחיל להתעסק עם היופי שלו כדי למשוך את תשומת לבם של נשות מצרים, תיאור שלא מתאים כלל לדמות של יוסף. אלא שהתבוננות במדרש נוסף מגלה לנו שיוסף לא סתם סלסל בשערו, אלא היה לו רצון להתנסות כמו שהתנסו אבותיו אברהם יצחק ויעקב, במילים אחרות יוסף רוצה לבדוק עד כמה העמוד שדרה שלו יציב. הקב"ה "זורם" עם יוסף ומנסה אותו עם אשת פוטיפר. האם יוסף מצליח? ועוד איך מצליח!!! יוסף לא חוטא נקודה!!!! יותר מזה, יוסף כלל לא מכיר מציאות של חטא!!!

כדי שלא תצא תקלה תחת ידינו, לפני שנעבור לדבר על יהודה נחיד את הדברים. כמובן שגם אצל יוסף יש הכרה בתיקון החטא, אבל זו ברירת מחדל. המציאות המועדפת אצל יוסף היא להישאר במדרגה של צדקות, דווקא המקום הבלתי משתנה אצל האדם מעיד על העוצמה הפנימית ועל האיתנות של האדם. יוסף הוא אחד מהאנשים שאולי עברו הכי הרב שינויים בחיים שלו, אבל השינויים היו שינויים סביבתיים ולא שינויים נפשיים. אולי דווקא היציבות בנפש של יוסף, המציאות שיוסף הוא בלתי משתנה בעמדה הנפשית שלו, היא זו שנתנה לו את הכח להתמודד עם כל כך הרבה שינויים סביבתיים. ככל שהנפש גמישה יותר כך הסכנה להישאב ולהיות מושפע ממצאות זו או אחרת גדולה יותר. בהמשך השיעור נבין למה יוסף נבחר להיות משיח זמני.

בחינת יהודה – בעל תשובה

13-16 – בשונה מיוסף אצל יהודה אנו יכולים לראות כמה וכמה "פדיחות". יהודה הוא האח שמציע למכור את יוסף. בסופו של דבר כל מציאות המכירה התגלגלה ממנו. נכון שיהודה מצד אחד אומר "מה בצע כי נהרוג את אחינו" ובכך מצילו מיד האחים, אך חז"ל מבקרים את יהודה ואומרים שכל המברך את יהודה הרי זה מנאץ!! ומבאר שם רש"י שאם ליהודה היה את הכוח לומר לא להרוג את יוסף אלא למכרו והאחים הקשיבו לו הוא גם היה יכול לומר להשיבו אל אביו וגם להוראה זו האחים היו מקשיבים. לא רק יוסף הכיר בכוח ההנהגה שיש לו על האחים, אלא גם האחים הכירו והרגישו שהמילה האחרונה נמצאת אצל יהודה. לאחר סיפור המכירה מפסיקה התורה בסיפור יהודה ותמר, הפסוק הראשון של הסיפור פותח במילים "ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו". רש"י שואל למה נסמכה פרשה זו לכאן ומתרץ שכיון שראו האחים שיעקב אביהם שרוי בצער ולא מקבל תנחומים, הורידו את יהודה מגדולתו בטענה שאלו היה אומר להשיב את יוסף לאביו היו שומעים לו. יהודה חוטא, החטא של יהודה גורם לכך שמעמדו בין האחים השתנה, ממפקד הוא הפך להיות חפ"ש. אבל אין זה סוף פסוק. יהודה יודע שכשם שמעמדו מול הקב"ה ומול האחים השתנה לרעה, כך במאמץ ובהתנהלות נכונה מצבו יכול ברגע אחד להשתנות לטובה, יותר מהמקום שבו הוא היה. השינוי המהותי מתחולל בפרשתנו כשיהודה אזור אומץ, נעמד מול יוסף ואומר "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעלה עם אחיו, כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי...". החיים של יהודה מתחלקים לשניים, לפני מכירת יוסף ואחרי מכירת יוסף.

וכי באמת יוסף מרגיש כלפי האחים את אותן הרגשות שהוא הרגיש קודם המכירה? האם באמת יוסף חושב שהאחים כלל לא אשמים? ננסה לדמיין אדם שנוסע במהירות מופרזת ודורס שני רוכבי אופניים למוות, וכי נאמר שהוא לא אשם, וכי יתכן לא לכעוס עליו? האם זה אנושי? הרי זה נראה כאדישות וחוסר הבנה של המציאות!

הרש"ר הירש מצד אחד מעדן את הדברים, אך מאידך נותן הסכמה לכך שהתנהלותו של יוסף מבחינה מסוימת היא מעל הטבע האנושי. אומר הרש"ר הירש שהביטוי "חרה" בא לתאר מצב נפשי ו"עיניכם" מבטא מצב שכלי. יוסף אומר לאחים דבר מאד פשוט – "אני מבין שברגש חרה לכם ואני איני יכול לכוף את רגשותיכם ולומר שלא יחרה לכם סוף סוף הרגש שלכם מוצדק שהרי עוול הוא עוול, אך בסופו של דבר אם תשנו את המבט ותנתחו את המציאות מבחינה שכלית, תסתכלו על המציאות בצורה שונה, אתם תראו שאין עליכם כל אשמה "כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם". מדבריו של הרש"ר הירש אנו מבינים שיוסף מבין שמבחינה רגשית האחים מרגישים לא בסדר, אך יוסף תובע מהם לשנות את ההסתכלות ולהתבונן על המציאות מתוך משקפיים של שכל ומתוך מבט שכלי הם ייראו שאין עליהם כל אשמה. מסיים הרש"ר הירש וכותב "כפי שהוא (יוסף) הורגל כבר מזמן לראות את הכל באור אחר". יוסף לעולם לא מתבונן מתוך עיניים רגשיות, אלא תמיד מתוך עיניים שכליות ומשום כך הוא גם צדיק מתחילה ועד סוף. יוסף לא מוכן לתת לאחרים תחושה שהם חטאו, חטא המכירה קיים רק בעולם הרגשי, אבל בעולם השכלי אין כאן חטא כלל וכלל. ר' ירוחם מחדד את הדברים ואומר שלא נחשוב שיוסף אומר את הדברים רק כלפי חוץ כדי להרגיע, אלא דבריו הם אמתיים לגמרי ומה שאומר "לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלוקים" הוא כפשוטו ממש, כי כל המעשה נעשה בלעדף, אין להם שום יד בדבר!!!

יש כאן עניין מאד מהותי בין יוסף והאחים, האחים ובעיקר יהודה מבינים שהיה כאן עוול ועליהם לשנות בתוכם משהו כדי לתקן את העוול הזה. יוסף לעומת זאת לא מכיר דבר כזה שאדם משתנה – יוסף "עומד בצדקו" יוסף הוא צדיק מחילתו ועד סופו, כפי שכתבנו יש לו עמידה, אי אפשר לשבור אותו, אבל "הוא יוסף הרועה את צאן אביו הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך" שום דבר לא השתנה!!!

10 – לאחר שיוסף פותר את החלומות ופרעה ממנה אותו להיות המשנה למלך, יוסף מקבל את טבעת המלך, בגדי שש, רביד זהב וגם זוכה לכינוי "אברך". במדרש מבואר שלכל הדברים האלו יוסף אינו זוכה סתם – ר' יודן בשם ר' בנימין אומר שכל מה שיוסף קיבל "משלו נתנו לו", פה שלא נשק בעבירה - "ועל פיך ישק כל עמי", צואר שלא דבק בעבירה - "וישם רביד הזהב על צווארו", ידיים שלא משמשו בעבירה - "ויתן אותה על יד יוסף" וכו' יוסף לא טעם טעם חטא!!! אצל יוסף אין עליות וירידות אלא יש איתנות, יש עמידה יציבה ששום סופת הוריקן לא יכולה לשבור.

11-12 – אם נתבונן בכל הפרשות בהם מוזכר יוסף, לא נמצא שום חטא שמיוחס אליו. המקום היחיד ממנו אפשר להבין אולי יש קמפוז של חטא (מלבד מה שאמר יוסף לשר המשקים זכרתי והזכרתי) מופיע בדברי חז"ל על הפסוק: "ויהיה אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבה עמי" ואומרים חז"ל "כיון שראה יוסף את עצמו בטובה הזאת, התחיל לאכול ולשתות, והיה מסלסל בשערו, ואמר: ברוך המקום שהשכחני מבית אבי. אמר לו הקב"ה אביך

לעומת זאת, היתרון אצל יהודה בעל התכונה המשתנית הוא היכולת לצמוח ולהשתנות, אולי אצל יהודה ההתמודדות עם מציאויות מתחלפות כמו אצל יוסף יכולת לערער את היציבות, אבל בסופו של דבר יהודה מגיע למקום גבוה יותר. המשתנה משתדל לא ליפול אבל אם היו נפילות הוא לא נשבר אלא משתמש בנפילה כמנוף לצמיחה.

18-20 - בגמרא סנהדרין מובא שדוד שואל את הקב"ה מדוע אומרים אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב ואילו אלוקי דוד לא אומרים. ענה הקב"ה שהאבות התנסו בניסיונות ואילו אתה דוד לא התנסתה. אמר דוד לקב"ה: אם כך "בחנני ונסני". הקב"ה נענה לדוד, ניסה אותו ודוד נכשל. במסכת עבודה זרה מובאים דבריו של רשב"י ששופך מעט אור על הסוגיא בסנהדרין. רשב"י אומר שבאמת דוד לא היה ראוי לאותו מעשה, כלומר שבאמת דוד היה יכול לעמוד בניסיון ולא ליפול שהרי דוד עצמו מעיד שלבו חלל בקרבו, כלומר שיצר הרע נחשב כמת אצלו, ואם כן למה נכשל? אלא שרצה הקב"ה ללמד אותנו שלכל אדם יש יכולת לעשות תשובה. נעצור ונשאל, הרי במקור מס' 12 ראינו שגם יוסף ביקש להתנסות ושם יוסף עמד בניסיון, ויש לתמוה מדוע הקב"ה לא מלמד את יסוד התשובה דרך יוסף? לאור מה שראינו התשובה פשוטה: משום שהמהות של יוסף היא צדיק מעיקרו, אדם שלא משתנה, אלא נשאר איתן במעמדו, לעומת יהודה שממנו יצאה מלכות בית דוד, התכונה הדומיננטית היא התכונה של ההשתנות, היכולת לרדת ולעלות נמצאת אצל יהודה ולא אצל יוסף, משום כך יוסף לא נכשל ודוד נכשל ועשה תשובה כדי ללמד כל אחד ואחד שגם אם נפלנו, על אף שהנפילה כשלעצמה היא נוראית, מכל מקום ה' פותח שער לדופקי בתשובה ואם רק נחליט להשתנות הקב"ה יהיה הראשון שירתם לעזור ולסייע.....

היתרון של בחינת יהודה על בחינת יוסף

20-24 - ידועים דברי ר' אבהו שבמקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים. פחות ידועים דברי ר' יוחנן שממקם את הצדיקים במקום גבוה יותר מבעלי תשובה. כמו מי נפסקה הלכה? הרמב"ם פסק כדברי ר' אבהו!! לשון הרמב"ם לא משאירה ספק עד כמה מעלת הבעל תשובה חביבה אצל הבורא – "אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאלו לא חטא מעולם!!!!" ממשיך הרמב"ם וכותב: "מעלת גדולה ממעלת אלו שלא חטא מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם". יש כאן הכרעה ברורה – בחינת יהודה הבעל תשובה עדיפה וחביבה יותר מבחינת ה"צדיק מעיקרו". גם יעקב הכריע כשיטת רבי אבהו. בפרשתנו נאמר "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה..." ומבאר רשי על פי מדרש אגדה שיעקב שולח את יהודה כדי לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה". שואל בעל עבודת אברהם מדוע יעקב לא שולח את יוסף? אפשר לענות תשובה טכנית משום שליוסף אין זמן להקים ולנהל בית הוראה, גם אם התשובה הטכנית הזו נכונה, עדין עלינו לשאול, אם כן למה הקב"ה מגלגל כך את הדברים? בעל עבודת אברהם אומר תשובה ברורה: יהודה ויוסף הם שתי בחינות בעבודת ה', יוסף בבחינת צדיק יסוד עולם והוא צדיק שנזהר לא להכשל בעבירה מימיו ומעלתו היא בכך שמעולם לא חטא לפני הקב"ה. ויהודה הוא בבחינת הבעל תשובה שחוטא ודוקא מתוך כך מגיע למדרגה גבוה יותר.

המציאות של אחרי מכירת יוסף גבוהה פי כמה וכמה מהמציאות שלפני המכירה. אם לפני המכירה יהודה היה אמנם מנהיג אבל מנהיג שלא מוכן למסור את נפשו על אה, אז לאחר המכירה יהודה הוא מנהיג שמוסר את נפשו על אה. אם לפני המכירה יהודה היה מנהיג שלא לוקח בחשבון את צער אביו, אז לאחר המכירה יהודה נעשה למנהיג שמתחשב ברגשות אביו. הכלי יקר מבאר שיהודה מבין שהוא החוטא העיקרי במכירה ומשום כך הוא מרגיש צורך לתקן את אשר פגם. אנשים שלא מאמינים בשינויים, לאחר חטא יכולים ליפול לייאוש, כל הקרקע נשמטת מתחת לרגליהם, הם מתרסקים לרסיסים ולא יודעים איך להתרומם, נכון הנפילה אצלם תהיה נדירה, אבל כשהיא תבוא אם היא תבוא הם יהיו בבעיה מאד רצינית. לעומת זאת האדם שמאמין בשינויים, החטא יהיה מקפצה. כמובן שהחטא אינו לכתחילה אבל אם הוא כבר אירע, הם ימצאו את הדרך להפוך את הנפילה למנוף.

17 – לא עובר הרבה זמן ממכירת יוסף ומיד מתרחש האירוע השני של יהודה. אשתו של יהודה נפטרה ויהודה עולה לגוז צאנו בתמנתה. תמר כלתו שומעת שיהודה מגיע וכיון שראתה שהיא לא ניתנה ל"שלה", היא מחליטה להתחזות לאשה מופקרת כדי שיהודה יבוא ויבם אותה. יהודה אכן עושה מעשה בלתי צפוי "ויט אליה אל הדרך... ויבוא אליה ותהר לו". יהודה לא ידע שמדובר בכלתו ולאחר זמן מודיעים לו שכלתו מעוברת. יהודה דן את תמר שהיתה בת כהן לשריפה. תמר בחכמתה הרבה, מבלי לפגוע ולבייש, מוכיחה ליהודה שהוא אבי העוברים. יהודה מבין את אשר נעשה ואומר לפני כולם "צדקה ממני". יהודה עושה תשובה לפני כולם ומכאן אומר ה'דעת זקנים' שיהודה מלמד על מידותיו של הקב"ה שלא כמדת בשר ודם, כאשר בא הנאשם לפני הדיין, אם הוא מודה בפשעו מוציאים אותו להורג, אצל הקב"ה, אם החוטא מודה בחטאו "מודה ועוזב ירוחם". יהודה הוא הראשון שגילה על התכונה הזו אצל הקב"ה ומיד כשראה ראובן את הודאתו של יהודה, גם הוא הודה על שבלבל יצועי אביו. יהודה מחדש שהשינוי רצוי אצל הקב"ה, הקב"ה מאמין בשינוי. אדם שהגיע לדיוטא תחתונה, אם רק ירצה יוכל לשנות את כל חייו מן הקצה אל הקצה ויהיה רצוי אצל הבורא.

נחדד את ההבדל המהותי שבין יוסף ליהודה. יוסף הוא צדיק מעיקרו. הכוח העיקרי של יוסף הוא היכולת להישאר יציב בכל מצב. שום דבר לא מערער אותו. לעומת יהודה שאצלו הכוח העיקרי הוא לחולל שינויים בנפש האדם. אין זה אומר שיוסף לא משתנה ואין זה אומר שיהודה אינו יציב, כל השאלה היא מהי התכונה הדומיננטית אצל כל אחד. יוסף מביא את דיבת האחים רעה אל אביהם משום שהוא רוצה שיעקב יוכיח אותם ויחזיר אותם למוטב, אם כן גם יוסף מאמין בשינויים, אלא שזו האפשרות הפחות מועדפת והפחות דומיננטית אצלו. עד כדי כך שאם יש לו אפשרות ללמד זכות ולמצוא שהאדם כלל לא חטא כפי שעשה אצל האחים הנפש שלו תטה לשם. לכל גישה יתרון ויש חסרון. התכונה של היציבות והבלתי משתנה של יוסף היא זו שנתנה לו את הכוח לשרוד את כל השינויים הסביבתיים הקיצוניים שחווה יוסף אצל משפחתו ואחר כך במצרים. במשפחה, ממצב של הבן הנבחר, מהר מאד הוא הפך לאח הדחוי ובמצרים, ממצב של עבד, תוך כמה שנים ספורות הוא נעשה לשליט על כל מצרים. לשרוד כאלו שינויים קיצוניים אפשר רק כשהנפש מאד יציבה ולא מתפשרת. לעומת זאת החיסרון בגישה הזו היא העמידה במקום. האדם לא מחפש את ההתעלות אלא מחפש לשמר את המצב הקיים.

איך להתמודד עם הנפילות לעומת מלך שהוא בבחינת בעל תשובה, ייקח את הנפילות וימנף אותם לעלייה גדולה. משום כך אומרים חז"ל ששאל חטא בחטא אחד והפסיד את המלוכה ודוד חטא בשניים ונשאר מלך, ולכאורה מדוע? אלא ששאל לאחר נפילה מתקשה לקום שהרי הוא בבחינת צדיק גמור ואילו דוד יודע לתפעל ולתעל את הנפילה למקום הנכון. הרב פינדלדר מסכם את הדברים בצורה נפלאה: "מלכות יוסף – שאלו זו היתה מלכות של לב זך וטהור, מכח עבודה עצמית זכה להיות צדיק מעיקרו, כבן שנה בלא חטא, שהלב לא היה זקוק לקבל את הדרכת השכל, כי הלב מכח עצמו הגיע לאמת, לכן מלכות יוסף היא בחינה של "לב", כי זיכור הלב אין זה מתנה מלעילא אלא מכח עבודת האדם. אולם מדרגה גבוהה זו היא לא מדרגה תמידית וגם לא דרך עבודה לרבים, כי 'מלכות שאין בה דופי' לא יכולה לעמוד לאורך זמן, אי אפשר לעמוד תמיד במדרגה כה גבוהה שהלב יישאר זך נקי וטהור." אולי יוסף יכול, אבל אנחנו לא יכולים. יוסף באמת לא נפל. אין מקום אחד בתורה שניתן לראות ממנו שיוסף חטא, אבל אנו לא יוסף ומי שמנסה ללכת בבחינת צדיק גמור, כשתהיה נפילה הוא יתרוסק. אנו לא יכולים לגדול כצדיקים גמורים ואנו לא יכולים לחנך להיות צדיקים גמורים. אנו צריכים לחנך לצמיחה ולהתקדמות ולהשריש בנו ובילדינו שעם רצון טוב אדם יכול להשתנות מן הקצה אל הקצה.

30 – באבות דרבי נתן מובא מחלוקת ב"ה וב"ש לאלו תלמידים מותר לשנות. דעת ב"ש ששונים רק לתלמיד שהוא חכם ועניו וכן אבות ועשיר ובית הלל אומרים לכל אדם ישנה שהרבה פושעים היו בהם בישראל ונתקרב לתלמוד תורה ויצאו מהם צדיקים חסידים וכשרים. ב"ה הם מצאצאי יהודה ומשום כך הם מאמינים בשינויים. הגישה הזו עקרונית בהרבה תחומים ויש לה נפקא מינה מעשית בהרבה תחומים. יש אמירה שילד שלא מזיק כשהוא קטן לא מועיל כשהוא גדול. האמירה הזו מאד שייכת כאן. ילד מזיק לא התחיל להיות מזיק. הוא עבר שינויים. ילד שעובר שינויים מעיד על כוח של תשובה, על כוח של השתנות, על כוח של צמיחה. אם נדע לא להיבהל מהשינויים, אם נדע לכוון ולנתב את הילד בצורה נכונה אנו נגלה שיש כאן נפש גדולה שיכולה להגיע רחוק מאד. 'ילד טוב ירושלים' זה טוב, אבל צריך לראות איך בונים לו את הקומה של בחינת יהודה, גם אם הוא יישאר טוב, פעמים רבות הוא יגיע פחות רחוק מילד שהוא בבחינת יהודה.

יש סיפורי צדיקים שבהם נכתב: "כבר משחר ילדותו הוא נועד לגדולות". האמת שהמשפט הזה תמיד מאד הרחיק אותי מהסיפור. תמיד שאלתי את עצמי, נו, אם כבר משחר ילדותו הוא נועד לגדולות, אז איך זה קשור אלי. לעומת זאת לקרוא או לשמוע סיפור על צדיקים שבתחילת דרכם לא היו בדיק צדיקים זה מעניין הרבה יותר ואז גם עולה המחשבה אם הוא כן אז למה אני לא .... יש מרצים שמעולם לא מספרים על הפדיחות שלהם ועל החולשות שלהם. הם תמיד חזקים, איתנים, הכל ברור להם וכו', ויש כאלה שישתפו את השומעים בדרך הארוכה שהם עשו ועושים, הם ישתפו בהתמודדויות ובקשיים. נראה לי שבדרך כלל נעים יותר לשמוע את הסגנון השני מאשר את הסגנון הראשון, משום שהמרצה או הרב שמתף בתקופה השחורה שלו מחברת את הדברים לשומעים ונותנת להם תחושה שהשינוי אפשרי.

נוסף על דבריו ונאמר שכאשר עומדת בפני יעקב השאלה איזה בית הוראה שירה דרך לרבים הוא רוצה להקים, האם בבחינת יוסף או בחינת יהודה, ליעקב התשובה ברורה, בחינת יהודה עדיפה!! דרכו של יוסף היא לא דרך לרבים. כדי לחנך ולקדם ציבור, כדי לחנך ולקדם עם חייבים להחזיר ולהשריש השעמיחה וההשתנות הם יסוד בעבודת ה'!!! הרב יונתן זקס מביא את הדברים בלשון נפלאה, נביא את דבריו מילה במילה כפי שמופיע בדף המקורות: פרשות וישב-מקץ-ויגש-ויחי הן הרצף הסיפורי הארוך ביותר. גיבורן המובהק הוא יוסף. הסיפור מתחיל בו ונגמר בו. אנחנו רואים אותו ילד שאביו אוהב ואף מפנק; נער חולמני המרגיז את אחיו; עבד ואז אסיר, במצרים; ולפתע - דמות השנייה בעוצמתה באימפריה הגדולה בעולם העתיק. בכל שלב ושלב הסיפור חג סביבו וסביב השפעתו על אחרים. יוסף מושל בשליש השלישי של חומש בראשית ומטיל את צלו על כל היתר. כבר בתחילת הסיפור ניכר כי הוא נועד לגדולות. אלא שההיסטוריה פנתה לכיוון אחר. כחלוף הדורות התחזרר כי אח אחר טבע חותם בעם היהודי, האח שהעם היהודי נושא את שמו ... יהודה אם כן הוא שבטווח הארוך נתן לעם את זהותו, הוא שהעמיד את בית דוד, בית המלוכה שממנו עתיד גם לבוא משיח. למה יהודה ולא יוסף?... יהודה הוא בעל תשובה, הראשון בתורה. יוסף, לעומת זאת, ידוע בכינוי "יוסף הצדיק". יוסף הצדיק היה משנה למלך מצרים, אך יהודה בעל תשובה נעשה אביהם של מלכי ישראל. במקום שיהודה בעל התשובה עומד היום, אפילו יוסף הצדיק הגמור אינו עומד. אכן, יהיה אדם גדול ככל שיהיה במידותיו ובסגולותיו, עדיין גדול ממנו יהיה האדם המסוגל לצמיחה ולשינוי. זו כוחה של תשובה!!

25-29 - הרב באורות התשובה מחדד ואומר שלחיות בשתי המידות יחד זה קשה מאד. "כשאדם רוצה להיות דוקא צדיק גמור קשה לו להיות בעל תשובה", נשאל מדוע? משום אצל הצדיק החטא הוא משבר נוראי ואצל הבעל תשובה החטא הוא קרש מקפצה. שח"ו לא ישמע שאנו מעודדים חטאים. כל מה שאנו אומרים זה לאחר שכבר אירע החטא, כמובן שלפני החטא עלינו לעשות הכל כדי לא להיכשל, אבל לאחר שכבר אירע החטא יש יתרון גדול לבעל התשובה. הצדיק הגמור מתקשה מאד לצאת מהמציאות הזו. הסיכוי שהוא ייפול לייאוש גדול הרבה יותר, לעומת הבעל תשובה שמבין שברגע אחד הוא יכול להשתנות באמת ויהיה חביב על הקב"ה כאלו לא חטא.

את היסוד הזה אנו רואים במלכות שאול. שאול היה משבט בנימין. יוסף ובנימין נולדו מאותה אמא ומשום כך יש להם את אותה בחינה. על שאול נאמר "בן שנה שאול במלכו" ובגרמא ביאר ר' אבהו שכמובן אין להבין את הדברים כפשוטם, שכבר בגיל שנה שאול התמנה למלך, אלא שהיה כבן שנה שלא טעם טעם חטא. כשם שיוסף מעולם לא חטא, כך שאול מעולם לא חטא, אך דווקא תכונה זו היא שהיתה לו לרועץ וכפי שמובא בגמרא "מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול? מפני שלא היה בה שום דופי" ומבאר רבי שמעון בן יהוצדק שאין מעמידים פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוז דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריך. אם היינו שואלים את עצמנו, איזה מלך היינו מעדיפים, אחד שיש לו קופת שרצים או אחד שאין לו, נראה לי שבאינסטינקט נענה אחד שאין לו, אבל חז"ל עונים תשובה אחרת ומדוע? כי מי שאין לו מוכנות לשינויים ולהשתנות המלכות שלו לא תחזיק מעמד משום שהוא יתקשה להתמודד עם נפילות. כל מלכות יש לה נפילות. כאשר עומד מלך שהוא צדיק גמור הוא לא יודע

חברים יקרים!

במפגש של יהודה ויוסף אנו מגלים שני כוחות. הכוח של יוסף שהוא הכוח של צדיק מעיקרו המקנה לאדם איתנות ועמידה יציבה גם בזמנים ובמאורעות קשים. והכוח של יהודה שהוא הכוח של התשובה שמביא את האדם לצמיחה ולשינוי. שני כוחות אלו יכולים להיות מנוגדים אך יכולים להיות גם משלימים. לכל כוח יש חסרונות ויש יתרונות. ההכרעה הן ליחיד והן לפרט היא לקחת את מידתו של יהודה כמידה הדומיננטית ולהשתמש בכוחו של יוסף כדי לשמור על יציבות ולפתח יכולת התמודדות בצבים קשים.

עלינו להשתמש בכוחות אלו כלפי עצמנו, כלפי ילדינו וכלפי הסביבה שלנו. אם נשכיל לשאוף לצמיחה מחד ולהיות עם עמוד שדרה מאידך נמצא את הנתבי הנכון לבנות להבנות ולהתעלות בעבודת ה'!!!
שבת שלום ומבורך!!!

גם לעצמנו וגם לילדינו אנו צריכים להקנות את שתי הבחינות כאשר הבחינה של יהודה היא דומיננטית יותר. כולנו צריכים עמוד שדרה חזק וכולנו צריכים שיהיה בנו כוח של צמיחה והשתנות. עם הכוח של יוסף אנו נצליח להתמודד עם מציאויות קשות הן בבחינה הרוחנית והן בבחינה הפיזית, שום מציאות לא תוכל לשבור אותנו. עם הכוח של יהודה לא נשאר תקועים, לא נשאר לעמוד במקום אלא נעלה מעלה גבוה מעל גבוה. זה אפשרי!!! מרדכי היהודי היה גם מיהודה וגם מבנימין, היו לו את שתי הבחינות, משום כך מצד אחד היתה לו עמידה מול המן "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה" ומאידך הוא ידע למנף את הנפילה של עם ישראל עד למקום של "הדור קיבלוה בימי אחשוורוש".

יוסף מתקשה להבין את הקושי של האחרים

31 – נסיים בדברים מבהילים שאומר רבנו בחיי. אילו דברים שאלו לא היו נאמרים מפי הראשונים, אי אפשר היה לאומרם. בפרשת "ויחי" מסופר שיעקב נפטר. האחים חששו שכל מה שיוסף אמר להם עד היום לא היה אמתי לגמרי ובתוך תוכו של יוסף יש לו מעט על האחים ועכשיו לאחר פטירת יעקב יוסף התנקם בהם, אך האחרים התבדו, יוסף הצדיק מעולם לא שמר להם טינה. כשיוסף אמר להם שהכל מאת ה' הוא התכוון לכך ברצינות גמורה. הוא כלל לא רואה אותם אשמים ובטח שלא שומר להם טינה. אך אומר רבנו בחיי שהיתה נקודה בעייתית בהסתכלות הזו של יוסף. לימדונו חז"ל שכל מי שחטא לחברו ועשה תשובה אינו נמחל לעולם עד שירצה את חברו. אצל יוסף והאחים, אף על פי שהזכיר הכתוב: וינחם אותם וידבר על לבם, שנראה בזה שהיה להם רצון מיוסף, מכל מקום לא ראינו שיזכיר הכתוב מחילה ביוסף ולא שיודה להם שישא פשעם וחסאתם, ואם כן מתו בענשם בלא מחילת יוסף ואי אפשר להתכפר עונם רק במחילתו, ועל כן הוצרך העונש להיותו כמוס וחתום להפקד אחר זמן בענין עשרה הרוגי מלכות. הדברים מבהילים!!! אילו יוסף היה מוציא מפיו את צמד המילים "מחול לכם" כמה צער וסבל היה נחסך מעם ישראל ומי יודע מה כל אחד מעשרת הרוגי מלכות היה מצליח להנחיל לנו אילו היה נשאר בחיים. אבל יוסף לא אמר מחילה, לא משום שהוא שמר בלבו, אלא משום שהוא כלל לא הרגיש צורך למחול. ומדוע לא הרגיש צורך למחול? משום שכבר אמרנו שיוסף אליבא דשיטתו ינסה בכל כוחו ללמד זכות ולא להגיע למצב שבו הוא מוצא אצל האחים חטא, משום שאצל יוסף המצב שבו אדם נפל בחטא הוא מצב של התרסקות, מצב שכמעט ואי אפשר לצאת ממנו. כפי שאמרנו אנו לא מעודדים חטאים אבל אנו כן מעודדים את התשובה, אנו כן מעודדים לקום, להתעצם ולהמשיך לצמוח גבוה. כפי שאמרנו מידתו של יוסף היא מידה שכמידה הדומיננטית שייכת רק ליחידים ובטח לא שייכת למידת ההנהגה.

פתחנו בשאלה מדוע הטעם שמביא הכלי יקר לכך שיהודה ניגש ליוסף הוא משום שיהודה מרגיש אחריות על עוון מכירת יוסף ולא את הטעם הפשוט שמופיע בתורה משום שהיה ערב לנער. התשובה לכך פשוטה. תשובה מורכבת משלושה חלקים- הכרה בחטא, חרטה וקבלה לעתיד. שני הטעמים הם מהלך אחד, התורה מדברת על החלק המעשי של התשובה, על החלק של הקבלה לעתיד ואילו הכלי יקר מדבר על החלק הראשון והשני שהוא ההכרה בחטא והחרטה. נמצא שהטעמים אינם סותרים זה את זה אלא משלימים.

